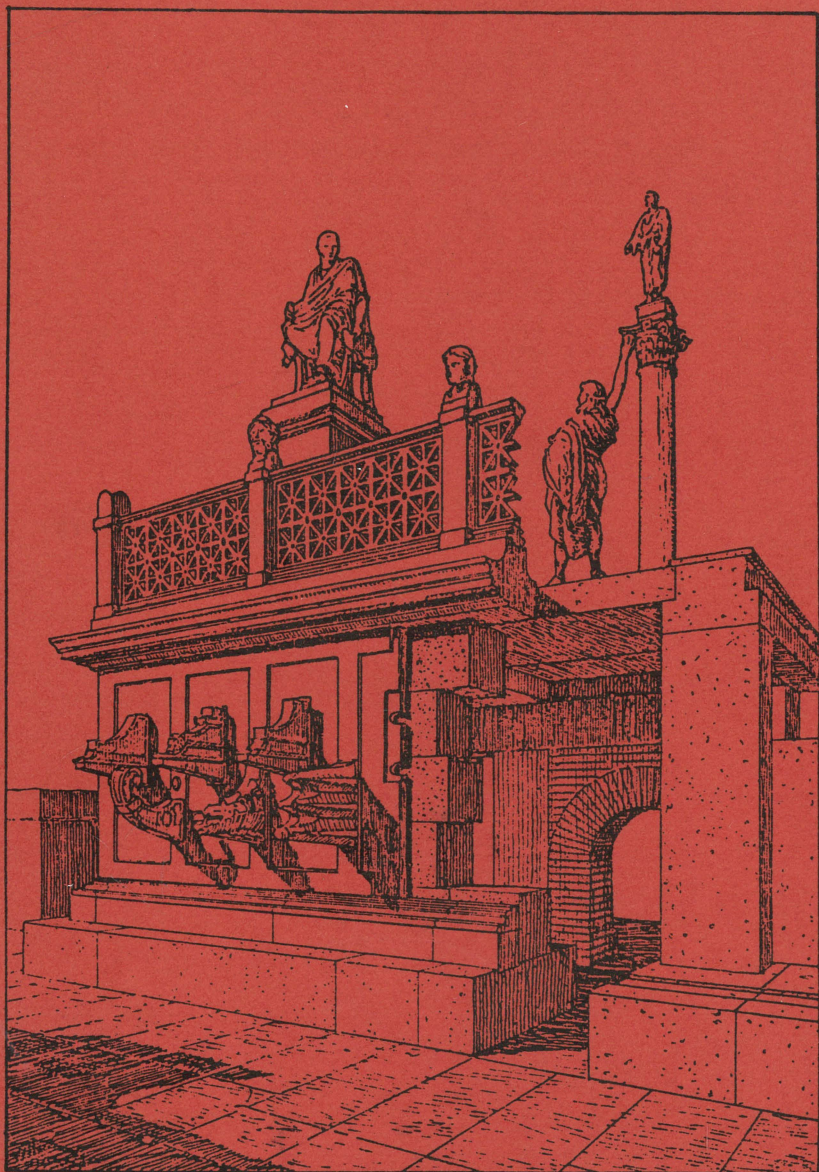

KLASSISK FORUM

1986 : 1

Forsiden:

Rekonstruksjon av *Rostra* på Forum Romanum

INNHALDSFORTEGNELSE

FRA STYRET		s. 5
ØIVIND ANDERSEN:	<i>Nylatin i Norge -- europæisk, nordisk og norsk</i>	s. 6
JAN H. NORDBØ:	<i>Forum for antikkens mynter</i>	s.13
SIVERT ØYDVIN:	<i>Klassisk -- uten tårer!</i>	s.14
EGIL KRAGGERUD:	<i>Polonia classica</i>	s.17
EGIL KRAGGERUD:	<i>Norvegia classica</i>	s.20
GUNN HAALAND:	<i>Nytt om bøker</i>	s.21
EGIL KRAGGERUD:	<i>Klassiske fag i NAVF's humaniora-utredning</i>	s.25
ILONA SKUPINSKA-LØVSET:	<i>Antikksamlinger i Norge</i>	s.26
EGIL KRAGGERUD:	<i>Roma-instituttets akter</i>	s.31
GUNN HAALAND:	<i>Mat fra antikken</i>	s.33

KLASSISK FORUM er medlemsorgan for **NORSK KLASSISK FORBUND** og utkommer 2 ganger årlig.

Forbundet er en landsomfattende organisasjon som har til formål å fremme forståelsen for antikken og den antikkpåvirkede tradisjon i europeisk og nasjonal kultursammenheng.

Medlemskontigenten er kr. 100 pr. år og inkluderer abonnement på **KLASSISK FORUM**.

Kontigenten kan betales over bankgirokontonr. 8601 3326276, eller pr. post til Einar Weidemann, Sigurd Bergs allé 7 B, 7000 TRONDHEIM.

Interimsstyrets medlemmer:

Egil Kraggerud (formann) OSLO, Hugo Montgomery, OSLO, Bjørgulv Rian, OSLO, Hilde Sejersted, OSLO, Jan Songstad, BERGEN, Einar Weidemann, TRONDHEIM.

Redaktør: Gunn Haaland

I redaksjonen: Vibeke Roggen, OSLO, Øivind Andersen, TRONDHEIM, Synnøve des Bouvrie, TROMSØ

Lay-out: Alice Pettersen

Redaksjonens adresse: Universitetsbiblioteket i Oslo,
Drammensvn.42
0255 OSLO 2

ISSN: 0801-3179

FRA STYRET

Dette første nummeret av medlemsorganet kommer dessverre litt senere enn vi tidligere har bebudet. Vi håper til gjengjeld at det har fått en brukbar start og ser gjerne at medlemmene kommer med reaksjoner, både positive og negative. Framfor alt håper vi at medlemmene kommer til redaksjonen med det de har på hjertet og dermed bidrar til at vi får et aktivt og levende medlemsorgan som virkelig kan avspeile de forskjellige interessefeltene innenfor forbundet.

Styret har fastsatt datoen for årsmøtet 1986. Det blir avholdt fredag 12. september om kvelden. Sakslisten vil omfatte endelig fastsettelse av forbundets navn og vedtekter, samt valg av styre, redaktør og valgkomite.

Lørdag 13. september blir det et faglig arrangement viet Kiellands "Gift". Det blir foredrag av prof. Edvard Beyer og skoleinspektør Tor Adler Knutsen. Hilde Sejersted vil ta for seg "Lille Marius idag". Egil Kraggerud og Øivind Andersen vil også ha mindre innlegg, og ellers legges det opp til debatt omkring de enkelte foredrag og innlegg.

Nøyaktig program for det faglige arrangementet vil bli sendt medlemmene sammen med innkallelsen til årsmøtet.

Styret har også planer om å arrangere et etterutdanningskurs for lektorer i Roma neste år. Detaljene i et slikt kurs er ikke utarbeidet ennå, men vi tar sikte på at det kan finne sted i slutten av juni 1987. Vi håper å kunne komme med mer informasjon i neste nummer av KLAS-SISK FORUM.

NYLATIN I NORGE

EUROPEISK, NORDISK OG NORSK

Et forskningsprosjekt

En tanke som lenge har spiret blant noen av oss klassikere, har lykkeligvis — kanskje ikke helt tilfeldigvis — slått ut i blomst omtrent samtidig som kolleger i andre nordiske land har gått sterkt inn for liknende ting og — ikke minst — samtidig som Regjeringen i sin forskningsmelding (Stortingsmelding 60, 1985) lover en ny giv for de "kultur- og tradisjonsformidlende fag": *Nå er tiden inne til å ta den norske nylatinen fram fra mørke gjemmer og ned fra støvete hyller. La meg straks si at alle henvendelser om latinspråklige produkter, særlig utrykte produkter, fra humanistenes tid og helt inntil i går, mottas med takk. Vi kan ikke regne med å øke tekstbestanden ved funn i Egypts ørkensand. Men antakelig ligger det litt av hvert rundt i biblioteker og private samlinger. Noen har f.eks. allerede tipset meg om Studentersamfundets tidlige arkivalia.*

Det er mange gode grunner til å ta opp arbeidet med å oppspore, kartlegge, behandle og aktivisere den norske latinen — rent bortsett fra at det går godt i hop med

forskningsrådets (NAVF) prioritering både av "den nasjonale kulturarven" og hele "den vesterlandske kulturtradisjonen", og også bortsett fra at den nordiske samarbeidsnemnda for humanistiske forskningsråd (NOSH) allerede har bevilget penger til forberedelse av et nordisk prosjekt om nylatin, som det norske vil kunne støtte seg på. Jeg nevner følgende punkter:

- (1) Det viktigste er selve denne litteraturens betydning. Latinen var et livskraftig(?) medium for intellektuell og litterær utfoldelse i mange hundre år etter reformasjonen. Den er i en viss forstand sentral, fordi den fungerer som et slags hengsel mellom det europeiske og det norske. Gjennom latinen kom det felleseuropeiske inn i Norge og det norske ut i Europa, ikke så avgjørende som i middelalderen, men ikke mindre interessant.

— Jeg vil også nevne følgende argumenter:

- (2) Det er klare *forskningsbehov* på området. Det er altså mye ugjørt.

Materialet ligger dødt og ukjent for de aller fleste, som en utilgjengelig provins av norsk litteratur.

- (3) Det som skal gjøres, er det norske forskere som må ta ansvaret for. Å bearbeide dette området er en *nasjonal forpliktelse* overfor internasjonal forskning.
- (4) Volumet av norsk litteratur på latin er ikke altfor stort. Det gjelder absolutt sett, og i forhold til det som fins i våre naboland. Det er mulig å lansere et *realistisk planlagt forskningsprosjekt* og se enden på arbeidet nesten fra første stund.
- (5) Prosjektet vil nødvendigvis bli sterkt *tverrfaglig* preget. Klassisk filologi kommer gjennom en arbeidsøkt på nasjonal mark inn i fruktbart samarbeid med andre fag. Særlig norsk litteraturhistorie blir en viktig støtte.
- (6) Et større prosjekt vil ikke bare hjelpe oss ut av isolasjonen, men også gi fagområdet vårt *profil* og identitet både internasjonalt og nasjonalt. Som forholdene er, er det viktig å være på kartet, og gjerne varte opp med nyheter.
- (7) Ved en vitalisering og et eventuelt *rekrutteringsprogram* for vårt fagområde, som vi sårt trenger til, vil det være en fordel om vi kan knytte hovedfagsstudenter og stipendiater til et overordnet pro-

gram. Nylatinen og dens rolle kan engasjere både hel- og halvklas-sikere.

NOS-H har gitt et foreløpig grønt lys for prosjektet **NORDISK LITTERATUR PÅ LATIN OG DENS FORHOLD TIL EUROPA**, som det heter i den skissen danskene Johnny Christensen, Minna Skafto Jensen og Birger Munk Olsen har laget. (Middelalderen er ikke utelukket, men skal ikke være hovedsak). I første omgang er det bevilget en mindre sum for 1986 til avholdelse av et forberedende møte i København. De som foreløpig står som ansvarlige i hvert land er univ. lektor Minna Skafto Jensen (København), professor Iiro Kajanto (Helsinki), univ. lektor Sigurdur Peturson (Reykjavik), professor Jan Öberg (Stockholm) og undertegnede i Trondheim. Takket være Det kongelige norske videnskabers selskab fra 1760 har Universitetsbiblioteket i Trondheim rikelig med eldre trykk og adskillige hyllemeter med håndskrifter, også noe på latin. Blant godbitene — som faller utenfor prosjektet — kan jeg nevne det Adler-Falsenske grunnlovskast, med et sirlig håndskrevet latinsk motto: "Imprimis videndum erit ei, qui rem publicam constituet, ut suum quisque teneat".

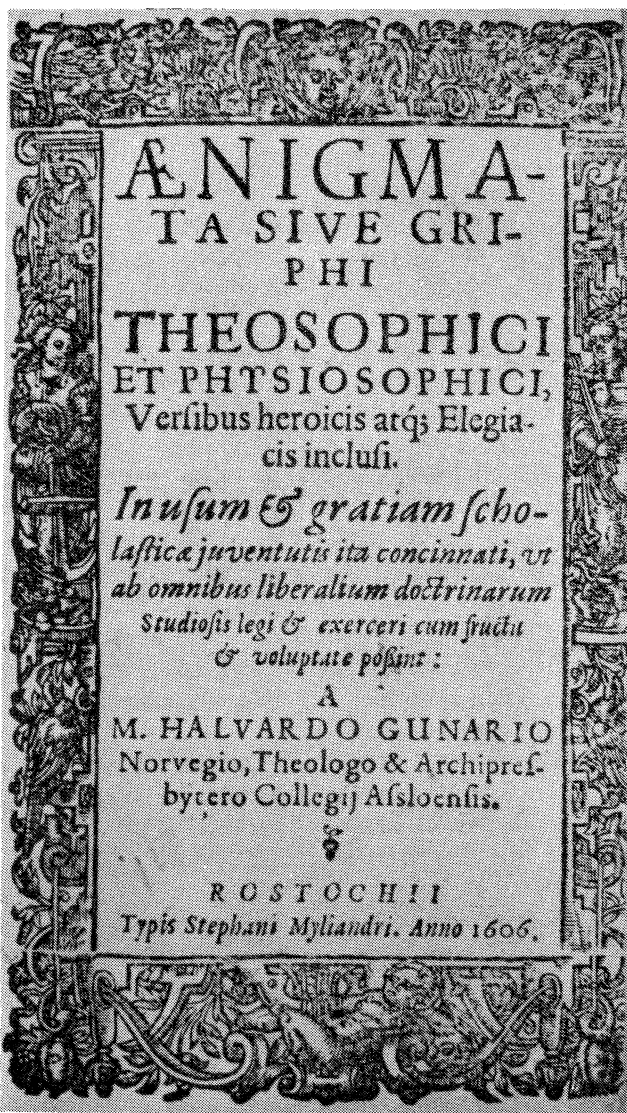
Ønsket om et nordisk samarbeid lar seg begrunne ut fra stoffet selv, både fordi latinsk litteratur er overregional i alle fall, og fordi landegrensene og statsdannelsene ikke alltid har vært som i dag. Mange av de nylatinske tekstene fra svensk og dansk område handler om rivaliseringen mellom Sverige og Danmark-Norge, eller avspeiler den indirekte. Når det gjelder finsorteringen i dansk og norsk, må vi vel kunne komme fram til en praktisk ordning. I utgangspunktet bør vi regne som norske både slike som er født og oppvokst i Norge, og slike som har hatt sitt vesentlige virke her.

Sett fra Norges side, er det opplagte gevinster ved et nordisk samarbeid. De andre har jo gjort, og gjør så mye mer enn oss på akkurat dette området. Inntil begynnelsen av 1970-årene er det likevel riktigst å si at det var gjort temmelig lite. *Danmark* skiller seg ut. Den nylatinske litteraturen var inngående fortegnert i N.M.Petersens danske litteraturhistorie (bd. III) og store forfatterskap forelå allerede i solide utgaver: Tyge Brahe (*Opera omnia* 1913-1929), Ludvig Holberg (1931-57); oversettelser som Jørgen Olriks (1919-20) av Christian Falsters *Amoenitates Philologiae* og H. D. Schepelerns av Ole Worms samlede korrespondanse (1965-68) har gjort mye for å åpne adgang til denne

litteraturen. Men de aller fleste nylatinske verker i Danmark fins bare trykt i førsteutgave eller eksisterer kun i håndskrift. Fremragende hjelpemidler foreligger i *Bibliotheca Danica* og i Ehrencron-Müllers forfatterleksikon som — nota bene — også dekker Norge fram til 1814. Fra *Finland* kan jeg nevne de store bibliografiene og samlingene ved Valinkoski, Leinberg og Melander. I Sverige kunne lærdomshistorikeren Sten Lindroth ennå i 1955 skrive at "reformations- og stormaktstidens latinske humanistpoesi är et nästan helt utforskat kapitel; intet område inom tidens svenska litteraturhistoria synes angelägnare att ta upp till behandling." Fremdeles i dag kan Jan Öberg skrive: "Medan Sveriges medeltidslatinska litteratur är någorlunda kartlagd och till delar tillgänglig även utom landet, saknas i nuläget förutsättningar för en överblick och utvärdering av den nylatinska textmassan, såväl den litterära som den fackspråkliga."

Hva som er gjort i *Island* tidligere vet jeg ikke. Her i *Norge* har vi et godt utgangspunkt i Hj. Petersens *Bibliotheca Norvegica* ved siden av Ehrencron-Müller. Men litteraturen er ikke mye behandlet. Francis Bull har oversatt Halvard Gunnarssøns *Akrostichis* fra 1591, og Eiliv Skard har skrevet om hans *Chronica* (FS Midttun 1933); Holger

*Halvard Gunnarssøns Aenigmata,
trykt i Rostock 1606.*

H. Arctanders *Encomiolon Norvegianum* fra 1625 er oversatt av Ch. Kent og opptrykt på latin av R. Tank (FS Daae 1904).

Det kom et oppsving i de nylatinske studiene i 1970-årene. Den første internasjonale kongress for nylatin ble holdt i Louvain i 1971. Én danske deltok — den 8. internasjonale kongressen skal holdes i 1991, og danske nylatinister er bedt om å være verter. Fra konferansene utgis det akter. Primus motor i arbeidet har vært J.A.M.K. Ijsewijn i Louvain, som er europeisk redaktør for *Neo-Latin News*, og har utgitt en *Companion to Neo-Latin Studies* (1977). Det er opprettet en "Association Internationale" for forskningsområdet, og flere latininstitutter har opprettet dokumentasjons-sentraler for nasjonal og internasjonal nylatin. De mange tverrvitenskapelige sentrene for renesansstudier kan også nevnes her. Det viktigste tiltaket på nordisk basis har antakelig vært det nordiske forskerkurset "Latinet som kommunikasjonsmedel under 1500- og 1600-talen i Norden", i august 1975 på Biskops-Arnö ved Stockholm. En del innlegg er samlet i en egen publikasjon (*Latinen i Norden 1500-1700*, København 1977). Til tross for Öbergs negative vurdering, er det naturlig å trekke fram Sverige og Emil Tengström (Göteborg) her.

Han sto bak prosjektet "Vitenskaplig humanistlatin i stormaktstidens Sverige" i begynnelsen av 1970-årene, der en gjennomgikk en rekke utvalgte avhandlinger språklig/ stilistisk og publiserte resultatene i stensilerte rapporter. En samlet behandling ble så gitt i boken: *On the Interpretation of Learned Neo-Latin* (1977, Tengström sm. m. M. Benner). I tillegg har Tengström skrevet boken *Latinet i Sverige* (Lund 1973). Andre, som Jan Öberg og Birger Bergh, har skrevet oversikter og/eller stått for utgivelser. Også i Danmark er en gått videre med større og mindre prosjekter (Niels Stensen, Ole Borch); det viktigste gjennomslaget er kanskje den større og bedre behandlingen latinlitteraturen har fått i den siste danske litteraturhistorien.

I Finland arbeider professor Tuomo Pekkanen i Jyväskylä med en oversettelse til latinske vers av *Kalevala* (!). Flere prosjekter om metrikk, vitenskapelig terminologi eller med idehistorisk tilsnitt ("Christianity and Classical Antiquity in the Latin Oratory of Finland in the era of Protestant Orthodoxy") er i gang eller planlagt.

I Island er to nylatinske litteraturhistoriske verker fra 1700-tallet under utgivelse, Pall Vidalins *Recensus Poetarum Islandicorum* og Johannes

Thorkillius *Specimen Islandiae Non-Barbarae*. Nylatinen er hovedbeskjettigelsen til Islands eneste universitetsansatte klassisk-filolog.

Her i Norge? Den som har best oversikt, er vel Kjell Heggelund på Institutt for allmenn litteraturvitenskap i Oslo, som også har gitt en viss plass til latinsk litteratur i sitt bidrag til Cappelens litteraturhistorie. I den nye 3-bindsutgaven av Petter Dass (1980) har redaktørene Heggelund og Apenes sørget for at også alle hans latinske skrifter er kommet med og for første gang er oversatt til norsk, på motstående sider. Oversettelsen ble besørget av Jon Marius Haarberg.

Våren 1985 var det et svensk-dansk seminar på Schæffergården (ved København), støttet av det danske humanistiske forskningsråd. Foredragene derfra blir antakelig utgitt. Som en oppfølging er en ny konferanse under forberedelse av Birger Bergh i Lund og Minna Skafte Jensen i København. Den skal holdes på Biskops-Arnö i august 1987 som et nordisk tiltak og med medvirkning både av latinister og nordister (o.a.). Som overordnet tema er foreløpig antydning "Forholdet mellom nylatin og nasjonalspråk".

Innen den tid skulle det være mulig å komme i gang med noe arbeid her hjemme også.

* * *

- (A) Først må vi *kartlegge* den nylatinske tekstmassen, bygd på gjennomgang av primærmateriale og med støtte i tilgjengelige hjelpemidler. På nordisk basis må vi komme fram til prinsipper for en *deskriptiv katalogisering*. Det må utarbeides både en *håndskriftregistrant* og en *bibliografi* over trykte skrifter. Det må være naturlig i dag at katalogseringen skjer ved hjelp av EDB og at katalogene legges inn i databaser. Det er behov for adskillig detektivarbeid. Mange latinske dikt er f.eks. kamufisert i de utroligste sammenhenger.

Til denne tekstmassen hører f.eks.

- (1) den lærde humanistlatin og hele den vitenskapelige tradisjonen f.eks. med avhandlinger innenfor teologi og naturvitenskap.
- (2) Historieskrivning og topografisk litteratur.
- (3) diktning (læredikt, hyllingsdikt, gravdikt osv.).
- (4) Gravtaler og annen epideiktisk og seremoniell retorikk.
- (5) Brev.
- (6) Innskrifter o.a.
- (7) Politisk-administrativ latin.

Stoffet må sorteres etter form, innhold og formål, slik at det blir mulig

f.eks. å følge en bestemt versform, et bestemt tema, en bestemt "leilighet" og en viss funksjon over tid.

(B) Etter denne grunnleggende kartleggingen, katalogiseringen, karakteriseringen, indekseringen etc. kan en tenke på å utgi enkelte tekster, enten slike som er svært typiske, eller andre som stikker seg ut. En bør da følge regelen om å utgi nylatinske tekster med oversettelse både til morsmålet og til et moderne hovedspråk. Det er innlysende behov for innledninger, oversettelser og kommentarer. Det fins en del nylatinske glossarer fra 1500-tallet og utover; ved å samkjøre dem maskinelt får en god oversikt over hva tiden selv fant fortjente spesiell oppmerksomhet (og et godt utgangspunkt for leksikografisk forskning).

(C) Ved siden av arbeidet med utgivelser og oversettelser står en overfor et vell av andre filologiske oppgaver. Riktignok byr overleveringshistorien neppe på problemer, og tekstkritiske apparater vil det knapt være behov for. Jeg tenker først og fremst på slikt som gjelder ordforråd, stil og metrum (i poesi) og f.eks. norvagismer i syntaksen.

(D) Nok en selvsagt forskningsoppgave består i å sammenlikne

- (1) den norske latinlitteraturen med norskspråklig litteratur fra samme tidsrom, ikke bare når det gjelder form og innhold, men bruk og spredning, og
- (2) den norske latinlitteraturen med latinspråklig litteratur utenfor Norge. Her er opplegg både til detaljundersøkelser og til større opplegg.

Det er nok å ta fatt på. Ja, det spørs om ikke oppgavene ligger i overkant av hva vi kan klare. Ingen andre enn klassiske filologer har den *grunnleggende* kompetansen. Men kompetansen trenger å utvides. Ikke bare behøver en fortrolighet med antikk latin og antikk litteratur i det hele tatt. Det kreves omfattende innsikt i middelalderens språk og betydningsmessige innovasjoner, og innlesthet i samtidens europeiske litteratur — på latin og på nasjonalspråkene. Fra antikken er det ikke minst faglitteraturen og de kristne forfatterne som er aktuelle. Klassiske filologer har ikke noe annet å gjøre enn å kaste seg ut i det. Det er, som jeg sa, Norges forpliktelse overfor det internasjonale forsker-

samfunnet å åpne denne provinsen av europeisk kultur i Norge. I første omgang gjelder det at vi underlegger oss den selv. Jeg er interessert ikke bare i opplysninger om latinsk litteratur, men også i andre reaksjoner. Kanskje fins det en og an-

nen latiner som i hemmelighet har dyrket sin interesse for nylatin?

Øivind Andersen

Klassiske fag

Universitetet i Trondheim-AVH

7055 Dragvoll

FORUM FOR ANTIKKENS MYNTER

Mens klassisk interesserte i vid forstand holdt på å samle seg i Norsk Klassisk Forbund, besluttet to samlere av greske og romerske mynter, advokat Tore Trosdahl i Oslo og lege Bjørn Klepper i Fredrikstad, å forsøke å få i stand et samlersforum for antikkens mynter. Initiativtakerne fikk som styringsgruppe med seg en representant for de unge samlere gymnasiast Svein Gullbekk i Sandefjord. På dette første uhøytidelige møte holdt Trosdahl et foredrag om de første seleukidenes utmyntning. 1. mars 1986 innkalte så styringsgruppen til en dags seminar i forbindelse med Oslo Mynthandels storauksjon

på Grand hotell i Oslo. Foruten diskusjon om fremtiden til dette forum viste Per Lundgren mynter og kåserte om greske stilarter eksemplifisert med mynt, mens konservator Jan H. Nordbø holdt et foredrag om keiser Augustus som myntherre. Etter ønske fra bl. a. styringsgruppen ville denne fortsatt innkalle til møter uten at dette formaliseres. Navnet som benyttes er "Forum for antikkens mynter". Som kontaktperson i Oslo fungerer da advokat Tore Trosdahl, Rosenkrantzgt. 22, Oslo 1.

Jan H. Nordbø

KLASSISK — UTEN TÅRER!

Som gammel klassiker har man jo bare — med sorg i hjertet — måttet konstatere at den klassiske dannelselse nok må klassifiseres som "thema non gratum" i vår videregående skole, selv innenfor det allmenndannende fagområde. Som professor Eiliv Skard for en del år tilbake påviste i et essay om latinens plass i våre gymnas, ligger vi på en desidert jumboplass blant land som det kan være naturlig å sammenligne seg med.

Spørsmålet for hver enkelt klassisk orientert pedagog må da bli om man vil slå seg til ro som resignert tilskuer til en slik status, eller om man tross alt vil forsøke seg som engasjert inspirator.

Når jeg i det følgende vil antyde muligheter for en viss rehabilitering av vår klassiske viten, så er det ikke for å presentere noen form for sensasjonell pedagogisk nytenkning, men ganske enkelt for å minne om at der fins muligheter til å erstatte en stundom — skal vi våge å si "tørr" teoretisering med spennende og engasjerende "oppsøkende virksomhet"!

For å konkretisere: I løpet av de siste 25 år har jeg foretatt en rekke reiser med elever fra videregående skoler til forskjellige europeiske land — de fleste til Italia — og ut fra de erfaringer jeg her har høstet, tør jeg hevde at dette må være den form for innføring i antikkens verden som det for alvor bør satses på, all den stund sjansene synes mer enn små til at latin/gresk kan gjenerobre tapte skanser i vårt gymnas. Riktignok var jeg i den gymnasiale eksperimentperiode, som vi opplevde i 60-årene, optimistisk nok til å lansere en plan for en "klassisk-estetisk artiumslinje", men ideen var nok litt for sterkt preget av ønsketenkning.

En ting som jeg tror alle andre studietur-ledere er enige i, er at resultatet av slike ekspedisjoner helt avhenger av *planlegging og forhåndsstudier*. Det vil i praksis si at det er av vesentlig betydning at reiselederen har arbeidet med gruppa i minst ett år før realiseringen av prosjektet. Personlig har jeg da funnet det naturlig å plassere reisen et sted i annet semester av 2. gymnasklasse, slik at man både har hatt en forberedelsestid og får et

3. skoleår, hvor opplevelser og erfaringer kan utdypes og videreføres.

Spørsmålet om turens varighet melder seg selvsagt, ved siden av problemet med innpassing i undervisningsåret. Hva det siste angår, så er vel vårt normale undervisningsskjema for rigorøst til at man kan "permittere" en klasse midt i et semester. Personlig har jeg benyttet både vinterferie og påskeferie (evt. forlenget til 14 dager) eller de siste "uproduktive" dager av vårsemesteret fra ca. medio juni.

M.h.t. turens varighet, så har dette for mine gruppereiser variert fra en uke til tre uker. Mine aller rikeste lærerminner har jeg fra en 3 ukers busstur gjennom Europa fra Tønsberg til Syd-Italia og retur, med et lengre opphold i Roma som hovedmål, men med givende besøk i Milano, Napoli, Pompeii, Assisi, Firenze, Venezia, m.m. Elevenes motivering og innsats både før, under og etter turen var en opplevelse, og i tillegg opplevde vi et foreldreenngasjement som også ga perspektiver. Forleden dag, ca. 25 år etter, fikk jeg et brev fra en av deltakerne, som bl.a. skriver: "Kunstens verden åpnet seg for oss, slik at jeg alltid siden har hatt oversikten over "de store linjer" i kunsthistorien. Vissheten om at vi skulle få se det vi hørte om, motiverte oss sterkt.

De grundige forberedelsene, sammen med notater fra stedene, gjorde at vi opplevde historiens Italia slik at vi har hatt glede av kunnskapene hele livet."

Men et slikt 3 ukers "cruise" gjennom Europa, som i 1961 ble gjennomført til en pris av kr. 700 pr. deltaker, alt inklusive, ville bli uforsvarlig dyrt i 1986, og de fleste av våre klassiske ekskursjoner har i de senere år nøydt seg med en uke eller 14 dager. 14-dagersturene har da fortrinnsvis vært lagt opp etter programmet 1 uke i Roma og 1 uke i Sorrento.

Jeg vil våge å påstå at elevene har fått en virkelig grunnleggende forståelse for antikkens storhet og inspirasjonsverdi gjennom slike direkte konfrontasjoner. Selvsagt har man i forberedelsene også lagt et grunnlag for at elevene kan være med på å trekke linjer fra antikken gjennom middelalderens, renessansens og barokkens arkitektur og kunst, og ingen steder er vel dette tydeligere anskueliggjort enn i Italia.

Hva så med Hellas? Uten tvil møter man her antikkens storhet og skjønnhet på en ennå mer iøynefallende måte, og jeg har erfaring for at elever f.eks. med drama og kunsthistorie i sitt fagfelt, har opplevd en uke i Hellas som en åpenbaring av kunst og kultur.

Fortrolig samtale på Forum Romanum

Skulle noen av det foregående ha fått inntrykk av en innebygget bebreidelse mot kolleger for at de omtalte muligheter er så dårlig utnyttet, så er dette på ingen måte riktig. Det som mangler for å kunne utnytte den ressurs som slike ekskursjoner representerer, er for det første en generell anerkjennelse av deres pedagogiske verdi, dernest at hver enkelt skole rekner med dem i utformingen av årets studieplan, og sist men ikke minst at skolene sørger for å ha et anstendig ekskursjonsbudsjett. Det er urimelig å forlange at en fullt engasjert lærer både skal

påta seg et krevende planleggingsarbeid og, på toppen av det hele, kanskje et følbart økonomisk løft for å gjennomføre prosjektet.

Kunne man nå fram til en slik "legalisering", er jeg overbevist om at mange lærere ville gripe en slik sjanse med begeistring, og man ville ha tatt et viktig skritt i retning av bedre innsikt i og forståelse for vår klassiske kulturarv.

*Sivert Øydvin
Tønsberg gymnas*

POLONIA CLASSICA

Jeg hadde i november ifjor anledning til å besøke Krakow som gjesteforeleser og ble i den forbindelse kjent med Klassisk institutt ved Det jagiellonske universitet. Jeg har aldri følt meg mer i slekt med Niels Klim, og som ved utopier flest er det ikke gitt alltid å si i hvilken verden de mest rasjonelle svar på dette og hint er å finne. Jeg taler selvsagt om de lærdes samfunn hvor det i vest som i øst er en faglig integritet å forsvare til enhver tid.

Takket være en enestående imøtekommenhet — der var jeg langt heldigere enn Niels Klim — fikk jeg også en innføring i deres nye studieopplegg tross et travelt program.

Den klassiske filologi var innrettet som et nesten encyklopedisk femårig studium. Hvert år ble det opptatt 20 nye studenter. Hele studiegangen er staket opp med en serie av kurs etter et helt bestemt løp.

1. år har følgende 10 faglige kurs:

1. Innføring i klassisk filologi,
2. Antikkens historie,
3. Romersk litteraturhistorie (arkaisk)
4. Gresk litteraturhistorie (arkaisk)
5. Klassisk kunsthistorie,

6. Latinsk grammatikk,
7. Latinsk lesning: Cicero, Nepos, Caesar, Catull (ca. 120 sider pluss 10 dikt av Catull),
8. Forberedende greskstudium,
9. Fakultativt moderne fremmedspråk,
10. Filosofiens historie. I tillegg kommer gymnastikk og et visst antall timer "sosiologi" og "politisk økonomi".

2. år:

1. Litteraturteori,
2. Innføring i språkvitenskap,
3. Romersk litteraturhistorie (Cicero-perioden),
4. Gresk litteraturhistorie (klassisk tid),
5. Latinsk grammatikk,
6. Latinsk lesning: Sallust, Vergil, Tibull, Propert, Ovid (Catilina, 2 bøker Aeneiden og 2 ekloger, 4 elegier og 300 vers av Metamorfosene),
7. Gresk grammatikk pluss 1 bok av Xenofons Memorabilia),
8. Klassisk arkeologi,
9. Greske antikviteter,
10. Moderne fremmedspråk,
11. Filosofiens historie,
12. Psykologi (pluss gymnastikk).

3. år:

1. Gresk litteraturhistorie (hellenistisk),
2. Romersk litteraturhistorie (Au-

gustustiden),

3. Latinsk proseminar (Horats: 40 oder, halvparten av epodene, 3 satirer, Ars poetica pluss en annen epistel),
  4. Romerske antikviteter,
  5. Gresk proseminar (Hømer, Platon),
  6. Latinsk oversettelse (fra polsk),
  7. Historisk latinsk grammatikk,
  8. Gresk og romersk metrikk,
  9. Fremmedspråk,
  10. Enten italiensk eller nygresk,
  11. Psykologi,
  12. Pedagogikk,
  13. Latinsk didaktikk (pluss gymnastikk og sosiologi).
4. år:
1. Gresk litteraturhistorie (hellenistisk-romersk periode),
  2. Romersk litteraturhistorie (sølv-alderen),
  3. Gresk seminar (Homer, Herodot, Thukydid, lyrikk og taler),
  4. Latinsk seminar (Livius 60 kapitler, Seneca 5 epistler, Tacitus 1 bok, Apuleius 1 bok av Metamorfosene),
  5. Gresk historisk grammatikk,
  6. Latinsk stilistikk,
  7. Gresk lesning (hellenistisk og koine),
  8. Monografisk forelesning,
  9. Italiensk eller nygresk,
  10. Estetikk,
  11. Pedagogikk,
  12. Didaktikk (pluss militærøvelser!).

5. år:

1. Gresk seminar (tragedie og komedie),
2. Latinsk seminar (Lucretius, Plautus eller Terentius),
3. Latinsk stilistikk,
4. Gresk oversettelse,
5. Monografisk forelesning,
6. Italiensk eller nygresk.

Det gjennomgatte tekstkvantum er ikke overveldende. I latin leser man det siste året 300 vers Lucretius og i komedie. I gresk oppga man i tillegg til Xenofon studiet av 1 sang av Odysseen, 1 bok Herodot eller Thucydides, 200 vers lyrikk, 1 tale av Lysias eller Demosthenes, 1 tragedie og 1 komedie. Til gjengjeld er studiet langt på vei "Altertumswissenschaft". Det hele er skolemessig. Til sammenligning virker våre klassisk-filologiske studier ensporet på dem ved det nesten eksklusive studium av tekst og språk. Men den største forskjellen ligger i studieoppbygningen som helhet. På dem virket det nok noe nedslående å høre at det hos oss praktisk talt ikke fantes yrkesmuligheter for helklassikere, at allerede ett klassisk fag av ett eller halvannet års varighet var som luksus å regne og at to klassiske fag var et lettsindig sjansespill med trygd og omskolering som nære realiteter. Yrkesmulighetene ble bedømt optimistisk med 100 fulltidsstudenter bare i den ene by

Krakow. For øvrig var studentene mest oppsatt på å luften sin misnøye med samfunnslæren som neppe uten grunn bare ble omtalt som "indoktrinering" og "propaganda". Platons kommentarer ville ha vært interessante. De unge i Hierons Syrakus var neppe mer begeistret enn de unge jeg samtalte med. De obligatoriske gjendelser til Moder Politeia i form av en lydig systemopplæring svarer til hverandre, men gjennomføringen går stort sett bedre i vår tid.

Rekrutteringsproblem fantes ikke. En rekke assistentposter sørget for sikker ettervekst innenfor en temmelig hierarkisk struktur. Hos oss tildeles assistenter etter en uransakelig rotasjonsordning (som ikke har gitt oss noen assistent i 80-årene). Doktorgrad var disse sliternes første milepel. Dernest fulgte habilitasjon (på polsk), en forutsetning for å bli dosent. Publiseringssaktiviteten var høy, men det meste på polsk, også i de tilfeller da emnet var spesielt og ambisjonsnivået høyt. Så vidt jeg kunne se opplevde man ikke dette som noe problem. Men uten-

fra er det lett nok å se det bakvendte ved en forskningsaktivitet som i praksis blir utilgjengelig for praktisk talt alle kompetente meddebattanter. Forskningen blir et lukket system hvor nok en del impulser utenfra slipper inn, men hvor svært lite går den andre veien. Dette er svært tankevekkende å se på nært hold for en som lever i utkanten av Europa hvor lett tilsvarende sentrifugale krefter kan ta overhånd. Det er heldigvis muligheter for å øve motvekt her hjemme. Det står den enkelte forsker fritt å definere sin forskning i forhold til et publikum og skille mellom forskningsaktivitet på høyt nivå og publistikk, formidling, popularisering eller hva vi velger å kalle det. Det er tilogmed tegn som tyder på at internasjonaliseringstanken vil vinne frem i humanistiske miljøer i tiden som kommer. Det er ikke mer enn rett og rimelig, for vi kan ikke som polakkene skyld på valutamangel og visumrestriksjoner for provinsialistiske holdninger.

Egil Kraggerud

NORVEGIA CLASSICA

Denne lille pendanten til *Polonia classica* kan antagelig være av interesse for dem som ønsker å vite noe mer om klassiske studiers stilling i Norge idag, men det må understrekes at det følgende bare er et delbilde av et delbilde.

Klassisk institutt i Oslo har nylig sett på sine eksamensprotokoller i den hensikt å tegne opp flod og ebbe for gresk- og latinstudiene ved instituttet fra slutten av 50-årene til idag. For å få frem "trenden" har vi simpelthen regnet sammen de avlagte fageksamener innenfor femårsperioder.

For *gresk* er tallene disse:

1958-62: 11; 1963-67: 19; 1968-72: 24; 1973-77: 10; 1978-82: 9.

For *latin*:

1958-62: 28; 1963-67: 54; 1968-72: 39; 1973-77: 12; 1978-82: 9.

Hva disse tallene viser, er at latin hadde en overvekt på gresk i forholdet 3 til 1 fra 1958 til 1967. Fra 1968 er derimot overvekten liten eller ingen. (Etter 1982 kan vi igjen merke en forskjell).

Det er latinen som har hatt den mest dramatiske tilbakegang: perioden 63-67 var det 6 ganger flere fageksamener enn i 78-82.

Oppgangen i latin fra slutten av 50-årene til 1967 har en klar sammenheng med økningen i studenttallet generelt. I gresk var den også merkbar, om enn mindre bratt, til gjengjeld varte den et par år lenger.

Men så til den dystre siden av bildet. Studenttilstrømningen fortsatte å øke klart utover i 70-årene. På den bakgrunn er tallene enda mer dramatiske enn de virker ved første blick. Det er en opplagt korrelasjon mellom søkningen til gresk og latin og de forberedende prøver. Men i 1969 ble latin forberedende opphevet til cand. mag.-eksamen. Den latinprøve som da ble stående igjen i 7 år til hovedfag, var bare en av flere varianter og ga ingen rekruttering til våre fagstudier slik den gamle prøve hadde gitt.

Våren 1971 ble grunnfag i gresk og latin innført. Av 21 fageksamener fra 73 til 82 var det ikke mer enn 6 i

grunnfaget. Av de 19 i gresk var det 9. (En person som er gått videre til mellom- eller hovedfag, er registrert bare på det høyeste trinnet.)

Den aller mørkeste flekken er hovedfagenes skjebne. Fra 68 til 72 var det 6 kandidater: 3 på hvert av språkene. Det var tydelig bølge- toppen frem til 67 som hadde en

etterdønning på hovedfagstrinnet i begynnelsen av 70-årene. Etter 1973 (vår) har det ikke vært noen hovedfagseksamen i latin, etter 1974 (vår) ingen i gresk. (Høsten 86 vil det etter alt å dømme være registrert 2 hovedfagsstudenter ved Klassisk institutt i Oslo.)

Egil Kraggerud.

NYTT OM BØKER

I denne spalten, som er ment å komme i hvert nummer, vil vi gi litt informasjon om bøker som nylig er kommet ut/kommer ut innen våre fagområder. Ettersom det er første gang en slik oversikt gis, går jeg denne gangen litt lenger tilbake i tid og tar med bøker som er kommet ut de siste fire-fem årene — forutsetningen er at de fremdeles er å få kjøpt.

En norsk oversettelse av *Vergils Aeneide* har lenge vært et savn. Man har måttet klare seg med Kristen Gundelachs utvalg fra 1967, eller den danske oversettelsen til Johannes Loft som lenge var å få kjøpt i paperback. Begge disse oversettelsene er for lenge utsolgt. Derfor kan vi nå glede oss over at Norge

endelig får sin *Aeneide*-oversettelse. Det er *Egil Kraggerud* som har påtatt seg den store oppgaven. Verket er planlagt i 7 bind, hvorav de 4 første alt er utkommet, på Suttung forlag på Hamar (1. bind i 1983, bind 4 i 1986). Første bind omfatter

1. bok, annet bind bok 2 og 3, tredje bind bok 4 og 5, mens fjerde bind er viet 6. bok. Hvert bind inneholder en innledning og kommentarer, samt et fyldig etterord. Prisen er 98 kroner pr. bind, og bøkene er pent innbundne med god lay-out.

Gyldendal står for utgivelsen av serien *Det antikke drama*, hvor det tidligere er kommet to bind (*Aischylos' Perserne* og *Euripides' Medea*, begge oversatt av Egil Kraggerud, hhv 1975 og 1979). I 1985 kom *Øivind Andersens* oversettelse av *Aischylos' Prometheus i lenker*. Denne oversettelsen har også fyldige kommentarer, og i et etterord gjennomgår han tragedien og diskuterer ekthetsproblemet. Pris 120 kroner.

Selv om det er noen år siden den kom ut, vil jeg ta med *Egil Kraggeruds* oversettelse av *Boethius' Filosofiens trøst*. Den kom på Aschehoug i 1981, har innledning og noter, og kan kjøpes til 100 kroner.

I 1982 kom *Plautus' Mostellaria* i oversettelse ved *Gunnulf Kleveland*. Den kom på Aschehoug og har tittelen *Skrømtet* på norsk. Prisen: 109 kr.

Trygve Sparre har vært en produktiv oversetter av latinske tekster de seneste årene. Tidligere har han oversatt bl.a. *Lucretius* og *Erasmus* fra

Rotterdam. I 1982 kom hans oversettelse av *Thomas Mores Utopia*, på Aschehoug. 94 kr. er prisen.

Samme år kom også en oversettelse av *Frans av Assisis verker*, på St. Olav forlag. Oversettelsen er ved *Sverre H. Bagge*, og boken koster 73 kroner.

Jørgen Fr. Ording har gjort et utvalg fra *Senecas skrifter* og oversatt dem med en innledning hvor han behandler Senecas liv og hans filosofi. Avsnittet fra *Tacitus' Annaler* bok 15 hvor Senecas død omtales, er også oversatt og tatt med. Utvalget fra *Senecas skrifter* er blant annet tatt fra *Om vrede*, *Om mildhet*, *Om sinnsro*. Boken er kommet på Dreyer i 1982 og koster kroner 99.

I 1983 kom *Einar Grimms* utvalg og oversettelse av *Colloquia familiaria* av *Erasmus fra Rotterdam*. *Laura Grimm* har utgitt den, og også skrevet et etterord. Boken kom på Aschehoug, og koster 101 kroner.

En essaysamling om antikken, *Klassisk og norsk: 12 essays om antikken og den klassiske innflytelse i Norge*, kom i 1982 på Gyldendal. Samlingen inneholder artikler om emner bl.a. fra gresk og romersk litteratur, om Holberg, og om norsk klassisk tradisjon. Den kan fremdeles fås kjøpt i bokhandelen til en pris av 98

kroner. Den siste artikkelen i *Klassisk og norsk* er skrevet av Sigmund Skard, og den er et sammendrag av hans bok *Classical tradition in Norway*. Den kom i 1980 på Universitetsforlaget og er egentlig litt for gammel til å tas med i denne oversikten — dessuten er den på engelsk. Men den er fremdeles i handelen til 164 kroner, og jeg synes det er et så viktig emne at medlemmene bør gjøres oppmerksom på den.

Nok en essaysamling er kommet de siste åra, *Gresk åndsliv fra Homer til Elytis*, under redaksjon av Egil A. Wyller og Tore Frost. Den tar for seg den greske verden, og forsøker å se det greske åndsliv som et kontinuum fra antikken til idag. Den koster 148 kroner og kom i 1983 på Tanum-Norli.

Egil A. Wyller har også redigert en samling nordiske studier under tittelen *Sokrates i historiens lys*, som kom på Solum forlag i 1985. Stoffet til boken er hentet fra Platonselskapets konferanse på Lysebu i 1981, og bidragene er samlet under temaene *Den historiske Sokrates* og *Historiens Sokrates*. Bokens pris: 150 kroner.

Wyller oversatte i 1966 *Platons Parmenides*. Den er nå opptrykt (1984) og gitt ut på Aschehoug. Pris: 34 kroner.

I disse tider hvor gresk mytologi har vært emne i to runder med *Kvitt eller dobbelt* på TV, er utgivelsen av en bok om *Gresk mytologi* velberegnet. Det gjelder John Pinsents *Greek Mythology*, som er kommet i norsk versjon ved Øivind Andersen, som ekstrabok i Bokklubben. Den er rikt utstyrt med illustrasjoner både i farger og svart-hvitt, og Andersen har laget en fyldig litteraturliste for den som vil fordype seg i emnet. Boken kom i 1985 og koster 109 kroner fra Bokklubben, 184,50 i bokhandelen.

En bok om *Romersk mytologi* er under utgivelse av Bokklubben, forfatteren er *Stewart Perowne*. Øivind Andersen står også denne gang for den norske utgaven. Den har samme utstyr som den greske, og skal koste 125 kroner på Bokklubben.

Per Gottschalk, som mange kanskje kjenner som reiseleder på turer både til Hellas og Italia, har skrevet en bok om *Kvinner fra en fjern fortid*. Den kom på Tiden i 1983, og inneholder biografier om åtte kvinner fra oldtiden, bl.a. Dido, Cornelia, Livia og Agrippina. Pris: 156 kroner.

I 1984 utga *Mette Heuch Berg* en bok om *Medisinsk nomenklatur* på Universitetsforlaget. Den er egentlig ment som lærebok for medisinerstuderenter, men er etter min mening en

nyttig bok også for dem som ikke er helsearbeidere. Boken koster 170 kroner.

Apropos lærebøker, i høst kom en ny filosofihistorie som pensum til Examen philosophicum: *Filosofi og vitenskap fra antikken til vår egen tid*. Antikkens filosofi og vitenskap blir behandlet av *Trond Berg Eriksen*. Boken er i stort format, teller 745 sider, er gjennomillustrert og prisen er deretter: 295 kroner. Trond Berg Eriksens del av filosofihistorien kom som egen bok i 1983 med tittelen *Filosofi og vitenskap i antikken*, uten de mange illustrasjonene, men med tegninger av Finn Graff. Den er fremdeles å få til 103 kroner (Universitetsforlaget).

Johan Henrik Schreiner har skrevet *Antikkens historie* (1985). Den kan fås ved henvendelse til Historisk institutt, Univ. i Oslo, og koster bare 60 kroner.

Vi nordmenn blir visst aldri lei av bokverk. De siste årene har vi fått flere nye å abonnere på. Både *Aschehoug* og *Cappelen* begynte i 1982 å gi ut sine nye verdenshistorier, bind 2 og 3 av *Aschehoug*s verdenshistorie omhandler *Hellas* og *Roma* og kom begge i 1983, bind 3

av *Cappelens* verdenshistorie heter *Hellenernes verden* og er skrevet av svensken *Hans Furuhaugen* (1982), bind 4 heter *Romerriket*, skrevet av danskene *Erling Bjøl* og *Leo Hjortso* (1983). Begge verkene har rikt billedmateriale, både i svart-hvitt og farger. Det samme gjelder den nye *Verdens litteraturhistorie* som *Gyldendal* begynte å gi ut i 1985. Det er et nordisk samarbeide, og bind 1: *Oldtiden*, er skrevet av danskene *Jørgen Mejer* og *Minna Skafta Jensen*. Ulempen ved disse verkene er naturligvis at man ikke kan få kjøpt enkeltbind. Det er også tilfellet med et annet verk, *Kvinnenes kulturhistorie*, som kom i 1985 i 2 bind på Universitetsforlaget. Det første bindet har undertittelen *Fra antikken til år 1800*, og sidene 25 til 66 er viet kvinnenes kår i antikken, samt noen artikler om enkelte kvinner og deres innsats. Men verket selges under ett, og koster kroner 595 for de to bindene (kr. 445 på Bokklubben Nye Bøker).

I neste nummer vil jeg gi litt informasjon om romaner o.l. som henter sine emner fra antikken, både innenfor norsk og oversatt litteratur.

Gunn Haaland

KLASSISKE FAG I NAVF'S HUMANIORA — UTREDNING

Rådet for humanistisk forskning under NAVF har nylig utgitt utredningen "Humanistisk forskning i Norge" i tre deler. Det er en rikholdig innstilling og kunne/burde danne grunnlaget for en norsk humaniora-debatt.

Del II deler humanistisk forskning i atten deler. Disse deler får lov til å definere sin egenart, målsetting, sine utviklingstendenser og sitt fremtidsperspektiv. Hvor kommer så de få norske klassikerens virksomhet inn i det mangfoldige fagspekter? På svært ulik vis.

Best stedt er den klassiske arkeologi. Den er blitt et selvstendig fag blant de atten og dertil informativt behandlet på de tilmålte knappe 4 sider (ved Siri Sande og Erik Østby). Fagets tradisjon tegnes opp fra midten av det 18. århundre via L'Oranges pionerinnsetts her hjemme til de igangværende prosjekter og med utsyn fremover. Fasit: en adekvat oversikt over et lite, men meget bevaringsverdig fagmiljø.

Klassisk filologi har det ikke fullt så bra. Den må ta til takke med det

trange bokkollektiv kalt "Filologi", hvor antallet løsjerende er så mange som det er språkstudier ved våre universiteter. Men selv dette er en stor fremgang fra forrige humaniora-rapport (1975) da de klassiske filologer følte seg partert i språk, litteratur, filosofi osv. og grundig usynliggjort. Norrønfilologen Magnus Rindal, Bergen, har for øvrig skilt seg beundringsverdig nok fra oppgaven. Han plaiderer for noe i retning av filologisk selvrespekt igjen og har vår fulle sympati, men fagområdet klassisk filologi kan naturligvis ikke komme til sin rett. Det er synd ikke bare for oss klassisk-filologer, men også for humaniorarapporten. Selvbevisste som vi er, vil vi gjerne vise at vi arbeider med høyst levekraftige røtter for vår europeiske kultur.

Ved neste korsvei bør Rådet la enda flere fag få blomstre, om så bare på 2 sider. To fordeler faller straks i øynene: Enkelte fagmiljøer trenger det sårt, og humaniora blir et mer levende mangfold i folks bevissthet.

Egil Kraggerud

ANTIKKSAMLINGER I NORGE

Bare få innvidde er oppmerksomme på at det i Norge finnes antikkssamlinger fra middelhavslandene med over 4000 oldsaker og ca. 25 000 antikke mynter. Tilfeldige registreringer og publiseringer viser at det knytter seg en betydelig internasjonal interesse til dette materialet. Problemet er fasettrikt og bør angripes med forsiktighet. En mulig nedsettende tolkning av formuleringen "tilfeldige registreringer" må oppklares med det samme. Kvaliteten av det vitenskapelige arbeid ligger klart på internasjonalt nivå — det som trekker betydningen av det utførte arbeidet ned, er at publiseringen på grunn av sviktende bevilgninger er utført stykkevis. Det er heller ikke utarbeidet en perspektivplan for samlingene. Enda mer frustrerende er det å vite at manuskriptene til den internasjonale serien *Corpus Vasorum Antiquorum — Norway* (antikke vaser i norsk eie) har blitt liggende i 15 år i påvente av trykningsbevilgninger.

For en utenlandsk forsker i middelhavslandenes kultur fortoner Norge seg nærmest som tabula rasa, og man føler nok sympati med de få som skjebnen plasserte på en slik

utpost. Norge er jo det eneste land som ikke yter museale tjenester på det viktige området som markerer vår felles europeiske bakgrunn. Danmark og Sverige frister med en mangfoldighet av tilbud på dette feltet. Her i landet føler man seg merkelig isolert og annerledes, som om sivilisasjonens gang alltid gikk Norge forbi.

Med mangel på en kulturinstitusjon som ved utstilling av gjenstander, plansjemateriale, lån av bøker, filmer og video kunne formidle kunnskaper og opplevelser av kulturer rundt Middelhavet, (kunnskaper i skolen er minimale) føler mange turistreisende til Hellas, Italia, Egypt eller Israel seg nesten som Amundsen da han første gang satte sin fot på Sydpolen.

Ikke bare det generelle publikum, men også studerende og de "ferdige" merker et behov for et sted åpent for studier og samtaler. Det er nemlig så godt som umulig å gjennomføre vitenskapelig arbeid med utgangspunkt i oldsaker fra middelhavslandene i norsk eie. Innledningsvis ble problemet delvis antydnet: *de er ikke registrert*. Men et

annet og alvorligere problem melder seg umiddelbart: *de er i praksis utilgjengelige.*

Samlingene i Norge i offentlig eie (de på private hender må vi for øyeblikket holde utenfor) omfatter flere tusen numre og kan geografisk og kronologisk inndeles i hovedgrupper:

- a) **Orientaliske:** Mesopotamia, Egypt, Syria og Palestina med tilhørende områder
- b) **Greske**
- c) **Romerske**

I gruppe a) er samlinger fra Palestina og Egypt særlig rike og interessante, men vi har også en kvalitativt god samling av dekorerte kypriotiske krusker (Colban-samlingen) og velbevarte kileskriftdokumenter fra Mesopotamia. Gruppe b) er fåtallig og av provinsial karakter, gruppe c) er omfattende og hovedsakelig av provinsial karakter. Det fins også gjenstander som det har knyttet seg personhistorisk interesse til, så som gaver fra Schliemann til Norges konge, samt de som stammer fra velkjente steder, f.eks. Minos' palass på Kreta.

Det er fremdeles mulig å finne frem til en del dokumenter om gjenstander — men disse fins ofte i institusjoner som med rette mener de ikke er tillagt vitenskapelig ansvar for denne gjenstandsgruppen. *Etno-*

grafisk Museum eier en stor gruppe gjenstander. Museet oppbevarer også en rik dokumentasjon, registreringskort og protokoller. Det har deponert en del av sitt materiale i Nasjonalgalleriet, Institutt for kunsthistorie og klassisk arkeologi på Blindern og i Myntkabinettet. *Nasjonalgalleriet, Oldsaksamlingen og Kunstindustrimuseet i Oslo* eier også større grupper av oldsaker fra middelhavslandene.

Utenfor Oslo finnes det gjenstander i mindre antall i museene i

Bergen: Historisk museum, Vestlandske kunstindustrimuseum

Trondheim: Videnskabselskabets museum, Nordenfjeldske kunstindustrimuseum, Trondheim kunstforening

Drammen

Elverum

Arendal

Stavanger: Stavanger museum

Horten: Marinemuseet i Horten

Administrativt ansvar for samlingene påhviler det offentlige. Det hører allikevel ikke til sjeldenhetene at en henvendelse fra en utenlandsk vitenskapelig institusjon eller forsker vandrer mellom de her nevnte offentlige instanser uten å bli besvart. Den umiddelbare forklaring er at det ikke finnes ansatte som er pålagt en slik byrde, enda mindre å føre tilsyn, eller drive forskning og formidling.

Gravportrett av en gutt fra den palestinske byen Skythopolis. Stil og hårfrisyre daterer skulpturen til årene 230-250 e.Kr. H: 459 cm. B: 253 cm. Hugget i lokal kalksten. Gutten het Hermoles, et navn av gresk opprinnelse.

Ustinow-samlingen, magasinert på Blindern.

Publisert i: Ilona Skupinska-Løvset, *Funerary Portraiture of Roman Palestine. No. 2.*

Göteborg 1983.

Foto: Per Maurtvedt.

Ansvar, fordelt mellom mange institusjoner, pulveriseres. Imidlertid peker ved nøyere undersøkelse av eierforhold Universitetet i Oslo seg ut som hovedansvarlig. Et slikt ansvar erkjenner også institusjonen ved å betrakte samlingene som et interfakultært anliggende direkte under Kollegiet, og ved å oppnevne en komite bestående av 4 medlemmer som fungerende tilsynsråd. (Kollegiets arbeidsutvalgs behandling av saken 25.nov.1977; om dette også brev til Det historisk-filosofiske fakultet og Det samfunnsvitenskapelige fakultet av 9.okt.1978 no.A 2343/78 IL/RJ.)

I punkt 2 og 3 av vedtaksreferatet anmodes også om avsettelse av noen midler til registrering av samlingene i 1979 og 1980. Tilsynelatende ble ordningen funnet tilfredsstillende, og de bevilgende myndigheter er av den oppfatning at samlingene er vel tatt hånd om.

Fra Universitetets side er, såvidt det går an å erfare, situasjonen betegnet som en midlertidig og provisorisk ordning. Men erfaringer viser at utilfredsstillende midlertidige ordninger har en tendens til å bli permanente. Det er lærerikt i så måte å studere skjebnen til *Ustinow-samlingen*, en av de største samlinger av oldsaker fra Middelhavslandene i Universitetets eie. Siden

den ble skjenket det offentlige for 40 år siden, har man ikke klart å finne en ordning for å vise gjenstandene for publikum, heller ikke å gjøre denne interessante samlingen til objekt for studier som f.eks. magistergradsavhandlinger eller doktorgradsavhandlinger.

Siden det mangler retningslinjer, bærer registreringsarbeidet preg av skippertak. Fullstendig utfylte museumskort mangler, som regel har registreringen gått ut på å lage lister med beskrivelse av gjenstandene. Museumsetaten i Norge har foreløpig gått over til å bruke internasjonale katalogkort, tilpasset norske forhold, som egner seg for maskinell behandling, mens den registreringen som har foregått og foregår av disse samlingene i utgangspunktet er dømt til å gjøres om igjen.

Kollegiets vedtak av 25.11.1977 hadde som premisser å gjøre samlingene best mulig tilgjengelige for forskning og undervisning. Dette ønsket er ikke blitt oppfylt. For didaktiske formål brukes samlingen minimalt, for forskningen er den så godt som utilgjengelig.

Det er ut fra erkjennelsen av samlingenes betydning at jeg bringer disse tankene frem i dette forum. Det er blitt skapt alvorlige barrierer i

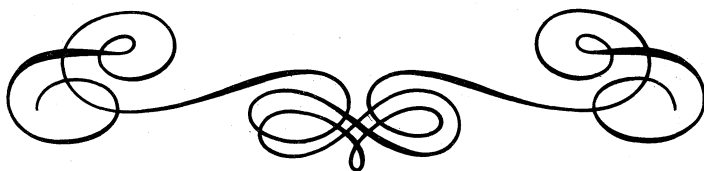
årenes løp som må diskuteres på en seriøs måte. Det er blitt reist innvendinger om at samlingene er for heterogene, inneholder for lite stor kunst, har for stort innslag av orientalske oldsaker til å være interessante for en klassiker. Interessefeltet har vært definert så snevert at selve problemstillingen er blitt triviell. Publikumsinteressen har aldri vært vurdert. At samlingene forfaller har vi bare oss selv å takke. Trenger vi dem overhodet?

Athenerne hadde pinakotheket, Ptolemaios Soter anla et forbilledlig kultursentrum: Det alexandrinske museum, romerne samlet kunst og rariteter for glede, nytte og inspirasjon. Kan vi, som har viet våre liv til

å gjøre antikken mer forståelig for vår samtid se på at enorme kulturverdier stues vekk og glemmes? Kan vi la flere tusen år gamle gjenstander forringes bare fordi de ikke er gravet ut på norsk jord?

Et moderne museum for middelhavskulturene er en nødvendighet. Forsvarlige magasiner, utstillingslokaler og didaktisk avdeling vil gi et sted som kan appellere til vår fantasi — et sted hvor man kan få pålitelig informasjon og se originale produkter av fortidens høykulturer eller produkter inspirert av disse.

Hona Skupinska-Løvset

UTSTILLING AV ANTIKKE MYNTER

Universitetets Myntkabinett (grunnlagt 1817), Frederiksgt. 2, Oslo 1 (i Historisk Museum) har permanente utstillinger av greske, romerske og bysantinske mynter. Til sammen omfatter samlingen ca. 23 000 antikke mynter hvorav bare en brøkdel kan utstilles. Ansvarlig for denne del av samlingen er amanuensis (konservator) Jan H. Nordbø.

Åpningstider for utstilling: kl 12–15 (11–15 fra 15.5–15.9) alle dager

ROMA—INSTITUTTETS AKTER

Ved årsskiftet 85/86 kom et nytt bind, det 5., i en skriftserie med den formidable tittel *Acta ad archaeologiam et artium historiam pertinentia, series altera in 8°*. Det hadde denne gang et sterkt klassisk innslag.

Bindet åpner med en varm og perspektivrik minneartikkel av *Hjalmar Torp* om Hans Peter L'Orange, en av de skikkelser som virkelig ruver i norsk humanistisk forskning i dette århundre. Her sammenfattes L'Oranges vitenskapelige verk på et internasjonalt språk. L'Oranges siste bidrag ble det postume bind om keisertidens ikonografi fra Diocletian til slutten av Konstantins dynasti i den tyske serie *Das römische Herrscherbild* (1984).

To av de større artiklene i bindet står på forskjellige måter i tydelig gjeld til L'Orange. *Laszlo Berczelly* har et inngående og ikke lite oppsiktsvekkende bidrag til tolkningen av *Ara Pacis Augustae*. Under tittelen "Ilia and the Divine Twins" tar han for seg to av relieff-feltene fra omfatningsmuren. B. vil først vise hvordan det fragmentarisk bevarte Mars-relieff kan ha hatt vestalinnen

Rhea Silvia (Ilia), Romulus' og Remus' mor, som sentralfigur. Hans støtte er især et alter fra severisk tid (Ara Casali). Ikke mindre le-severdig er B.s nytolkning av det annet og best bevarte bilde, gjerne kalt Tellus-relieffet. Identifikasjonen av den opphøyde kvinne med de to putti-barna har alltid vært kontroversiell — foruten gudinnen Tellus har forskerne bl.a. gått inn for "Italia", "Venus" og "Pax" — og blir det muligens ikke mindre etter B.s forslag: Rhea Silvia med de kjente tvillinger!

Siri Sande behandler romerske kvinneportretter med murkrone. Oppkomsten av denne type hodebekledning setter hun i forbindelse med *Magna Mater* (alias *Kybele*) og keiser *Claudius'* ønske om å gjøre ære på sin farmor *Livia*. Artikkelen utvikler seg til en meget grundig gjennomgang av keiserhusets kvinner rundt midten av det 1. årh. og stor skarpsindighet legges for dagen i identifiseringene.

J.Rasmus Brandt tar oss med til tre romerske kystbyer fra det 4. og 3. årh. f.Kr. og diskuterer anlegget av disse *coloniae* (*Ostia*, *Minturnae* og *Pyrgi*). Hva B. er spesielt opptatt av og demonstrerer

med omhyggelige målinger og utregninger, er de romerske landmåleres/byarkitekters praksis når de stakk ut en by med dens tilhørende oppland for noen hundre *coloni*. B. overbeviser oss om at det var system i sakene og at målbånd og målestav (*per-tica*) var selve forutsetningen.

Øvrige artikler: *Finn Ditlefsen*, "Gedanken zum Ursprung des dorischen Frieses" og *P.J. Nordhagen*, "Working with Wilpert — The Illustrations in *Die römischen Mosaiken und Malereien* and their Source Value".

Egil Kraggerud

Enkelteksemplarer eller klassesett av *Menanders* komedie *Misantropen* (*Dyskolos*) i *Samson Eitrem's* oversettelse kan fås gratis fra *Klassisk institutt*, p.b. 1026, Universitetet i Oslo, 0315 Blindern, Oslo 3. Bøkene kan også bli tilsendt hvis mottager betaler portoen.

Egil Kraggerud

MAT FRA ANTIKKEN

Når det er tale om matvaner i antikken, tenker vi helst på den overdådighet vi møter gjennom Cena Trimalchionis fra Petronius' Satyricon. Men romerne spiste også enkelt, det kjenner vi både fra Cato og Horats.

Vi har en rekke kilder til matskikker og matretter i antikken. Først og fremst tenker vi vel på Apicius, gourmeten fra det første århundret e. Kr. Han har gitt navn til en kokebok, *De re coquinaria*, bevart i en versjon som sannsynligvis stammer fra 400-tallet. Men det er ganske vanskelig å lage mat etter Apicius. Han bare ramser opp ingredienser uten å angi mål — ofte er heller ikke framgangsmåten antydnet. Bedre er det med Cato. Han bringer en rekke oppskrifter på kaker og brød, og her er målene gjerne tatt med — om enn i en litt større målestokk enn vi er vant med.

Et par amerikanere har eksperimentert med "antikke" matoppskrifter og forsøkt å tilpasse dem dagens (dvs. amerikanske) kokevaner: Jon

& Julia Solomon, *Ancient feasts and recipes adapted for modern cooking*, Miami, Seeman, 1977. Den er dessverre utsolgt fra forlaget. Jeg har hatt stor glede av denne kokeboken, og bringer med glede små drypp fra den.

Denne gangen:

CATOS DRUEBRØD (Mustaceus)

1 l hvetemel
1 dl smeltet margarin
0.5 dl fetaost (fås i større kolonial- og osteforretninger)
1 ts knust karve
1 ts knuste anisfrø
3.5 dl druejuice (f.eks. Fellesmeieriets)
1 pk gjær
8 laurbærblad

Smuldre fetaosten i melet, bland i karve, anis og margarinen. Lunk druejuicen og la gjæren smelte i den. Bland alle ingrediensene (minus laurbærbladene) godt. La deigen hvile 5 min., strø litt mel over, ta deigen på bakebordet og kna.

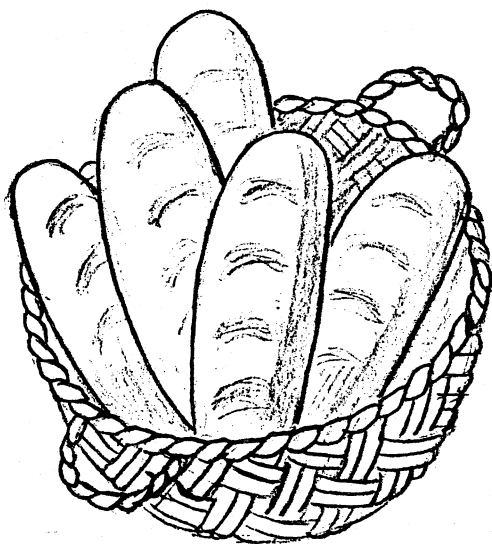
Ha i mer mel hvis nødvendig — deigen er ganske klissete i konsistensen. Ha bare nok mel i til at du kan kna den, deigen må ikke bli for fast. Legg den tilbake i bollen, dekk med et håndkle og la heve i 3 (!) timer i romtemperatur. Del deigen i fire deler, form til fire rektangulære småbrød. Legg to laurbærblad under hvert brød, legg dem på smurt bakeplate og la dem

heve under håndkle i 1 time. Stekes ved 200 C i ca. 35 min.

Brødene er gode som de er, til suppe eller annen varm mat — eller med smør på og gjerne en ostebit til. Kan fryses.

NB! Krydder kan kjøpes på apoteket.

Gunn Haaland

Frist for innlevering av stoff til neste nummer:

1. oktober 1986

